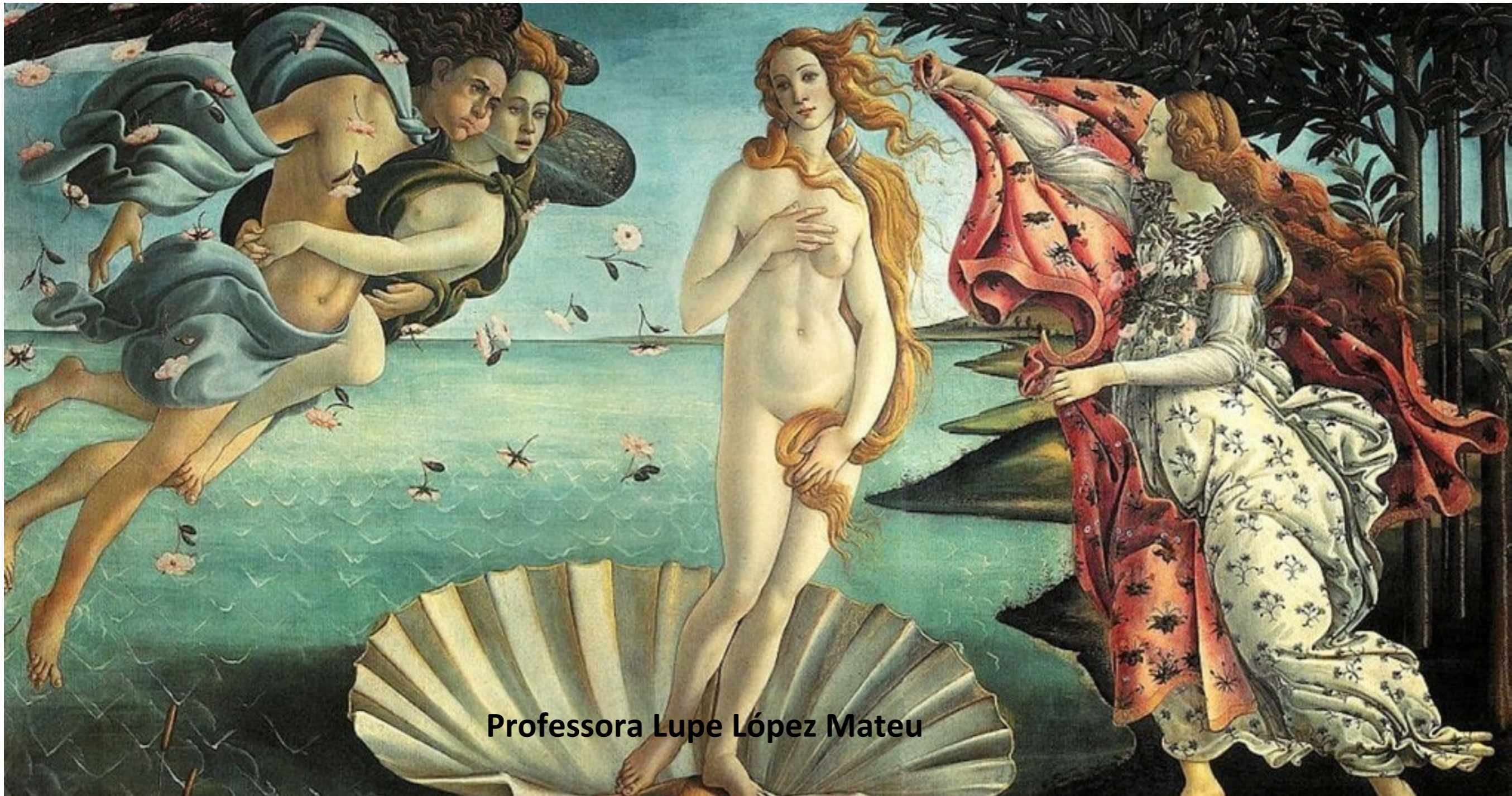

UD 8. Cultura dels ss.XV-XVII. Humanisme, Renaixement i Barroc

Professora Lupe López Mateu

1. L'Humanisme

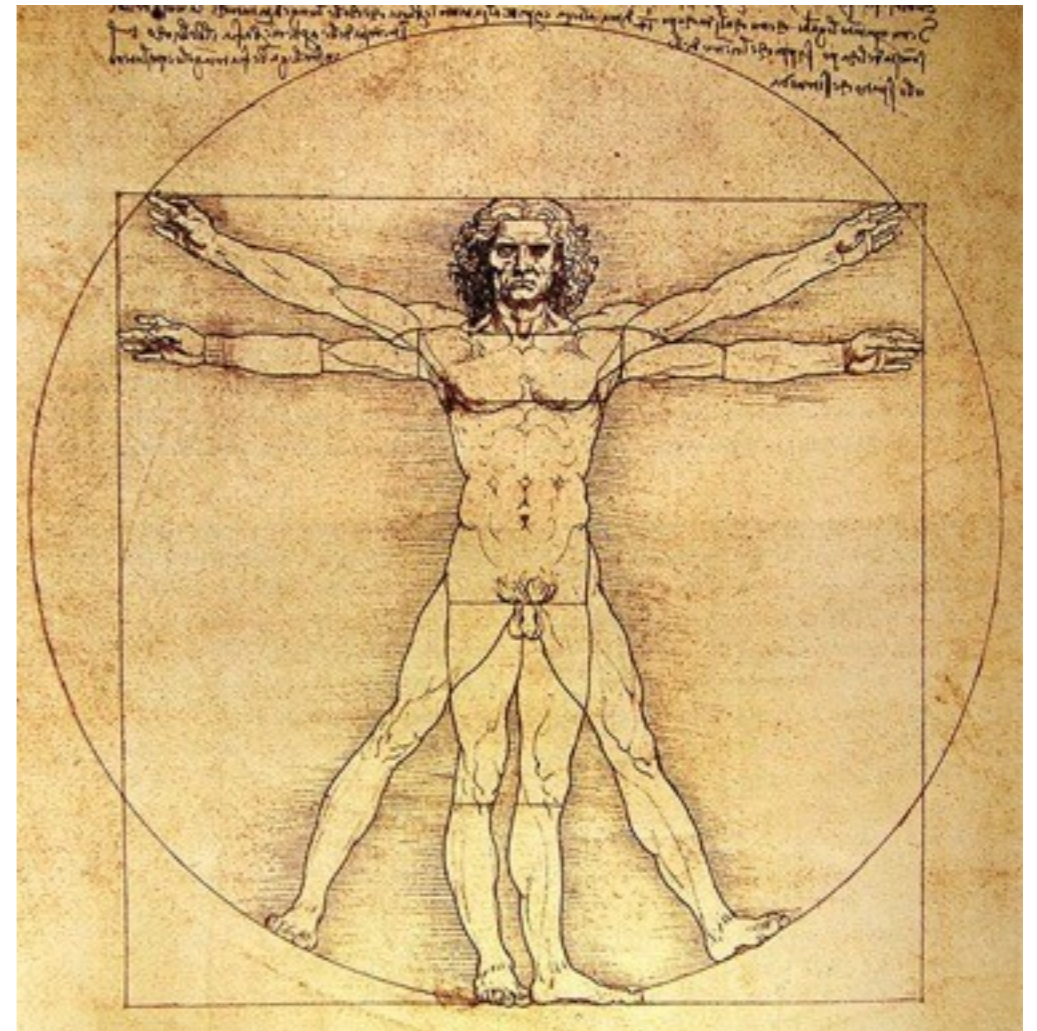
Al **segle XV** va sorgir a **Itàlia** l'Humanisme, un moviment intel·lectual que va suposar un canvi de mentalitat respecte a l'època medieval, és a dir, es va passar del **teocentrisme** (Déu com a centre de l'univers) a l'**antropocentrisme** (l'home com a centre de l'univers). En aquest moviment, que va prendre l'**Antiguitat clàssica com a model**, l'ésser humà va ocupar el **centre del món**.

Les idees humanistes es van **difondre arreu d'Europa entre els segles XV i XVI**. Hi van contribuir els **viatges fets pels humanistes**, que van permetre l'intercanvi d'idees entre els intel·lectuals de diferents països; la **fundació d'acadèmies** on es va difondre la cultura clàssica; i la invenció de la **impremta**, que va multiplicar i abaratir la producció de llibres. (La impremta és un mitjà de reproducció mecànica i en sèrie de textos. Va ser ideada cap a **1448 per Gutembertg**).

-Es van interessar per l'individu, per això **retrats i biografies** es van fer famoses i es van centrar en l'home com a centre del món (antropocentrisme*).

-Van pensar que podien **aprendre molt de la literatura** i la filosofia dels **antics romans i grecs**.

-Van creure que fer servir **la raó i la ciència** era la millor manera de trobar la veritat.

2. Desenvolupament científic

Els científics humanistes van intentar **explicar els fenòmens de la naturalesa usant la raó, l'observació i l'experimentació.**

-**Nicolas Copèrnic**: va formular la teoria heliocèntrica, segons la qual el Sol es troba en el centre de l'univers i la Terra gira entorn d'aquest. Aquesta teoria contradeia la vigent en la seua època, el geocentrisme, que afirmava que la terra era el centre de l'univers.

-**Paracels i Vesalius**: metges que van renovar la medicina, a través de estudi sobre diverses malalties i la forma de curar-les.

L'humanisme donaria joc 100 anys més tard, al segle XVII a una **revolució científica**, que va suposar el naixement de la ciència moderna:

-**Newton**: va formular la llei de la gravetat.

-**Galileu**: va confirmar la teoria de heliocèntrica de Copèrnic i va perfeccionar el telescopi i el microscopi.

-**Pascal**: va inventar la màquina calculadora.

-**Gutenberg**: Després de la invenció de la impremta el 1440, un gran nombre de llibres van ser produïts ràpidament. Això va fer possible l'abast de les noves idees a tothom. Els llibres ara eren més barats, ja que abans s'havien de copiar a mà. A més, s'imprimien en idiomes que la gent parlava com el castellà, l'anglès o el francès. Això va fer al mateix temps que molta més gent pogués comprar i entendre els llibres, per la qual cosa les idees es van estendre ràpidament per tota Europa.

3. La Reforma i la Contrarreforma

Al segle XV molta gent pensava que l'Església Catòlica Apostòlica Romana era corrupta. Martín Lutero i Juan Calvino van pensar que l'Església necessitava ser reformada. Aquest moviment es coneix com la Reforma. Ells i els seus seguidors van protestar sobre les coses que l'Església Catòlica feia, per això se'ls coneix com a Protestants.

DE QUÈ ESTAVEN EN CONTRA ELS PROTESTANTS?:

- La venda de les indulgències: si pagaves diners a l'Església, els teus pecats eren oblidats. Això va fer a l'Església rica i realment era un negoci.
- La gent pagava per tenir feina a l'Església, i no era prou religiosa: només els interessava el poder i la riquesa de l'Església.
- Molts capellans no estaven ben preparats.

MARTÍN LUTERO:

Va ser un monjo alemany que va pensar que només Déu podria perdonar els pecats i no els diners. Va escriure així 95 tesis contra les indulgències* i les va penjar a la porta de l'Església de Wittenberg el 1517. Ràpidament, van ser traduïdes i impreses pel que molta gent les va conèixer. A més, va exposar les idees següents que anaven en contra de l'Església Catòlica:

- Els cristians poden resar directament a Déu.
- La Bíblia és l'única font de la veritat, i la gent la pot interpretar com vulgui.
- La gent se salva per la seva fe no pels seus actes.
- La gent no ha de resar a la Mare de Déu i als seus sants, pensava que era idolatria.
- Els capellans poden casar-se.

El Papa li va demanar que retirés el que havia dit, però es va negar, per la qual cosa va ser excomunicat*.

LA DIFUSIÓ DE LA REFORMA:

Les idees de Luter (a Alemanya i Nord d'Europa) i Calvino (als Països Baixos i Suïssa) ràpidament es van difondre:
 -Al nord d'Europa, i part d'Alemanya, molts països van rebutjar el Papa, seguien sent cristians, però no pertanyien a l'Església Catòlica.

Al sud d'Europa, molts països es van mantenir catòlics

Protestantisme	Catolicisme
No reconeix l'autoritat del Papa ni de l'Església	El cap de l'Església és el Papa i els bisbes
Un pastor, que es pot casar, guia els fidels	Un sacerdot cèlibe dirigeix el culte dels fidels
La fe es basa exclusivament en la Bíblia	La fe es basa en la Bíblia i els ensenyaments de l'Església
No venera la Verge ni els Sants	Venera a la Verge i als Sants

LA CONTRAREFORMA:

L'Església Catòlica va pensar que havia de fer alguna cosa contra el protestantisme pel que:

- Va introduir reformes: El Papa va parar la venda de les indulgències i va millorar la preparació dels capellans.
- Confirmà la Doctrina de l'Església Catòlica: El Concili de Trento (1545-1563) va rebutjar els ensenyaments de Lutero.
- Difusió de la fe Catòlica: el catecisme es va escriure per portar els bons ensenyaments de l'Església Catòlica. Noves ordres religioses, com els jesuïtes, es van dedicar a ensenyar-les per la resta d'Europa.
- Els desacords entre catòlics i protestants van fer créixer la intolerància religiosa a Europa. Això va portar a nombroses guerres de religió que no acabaran fins al segle XVI

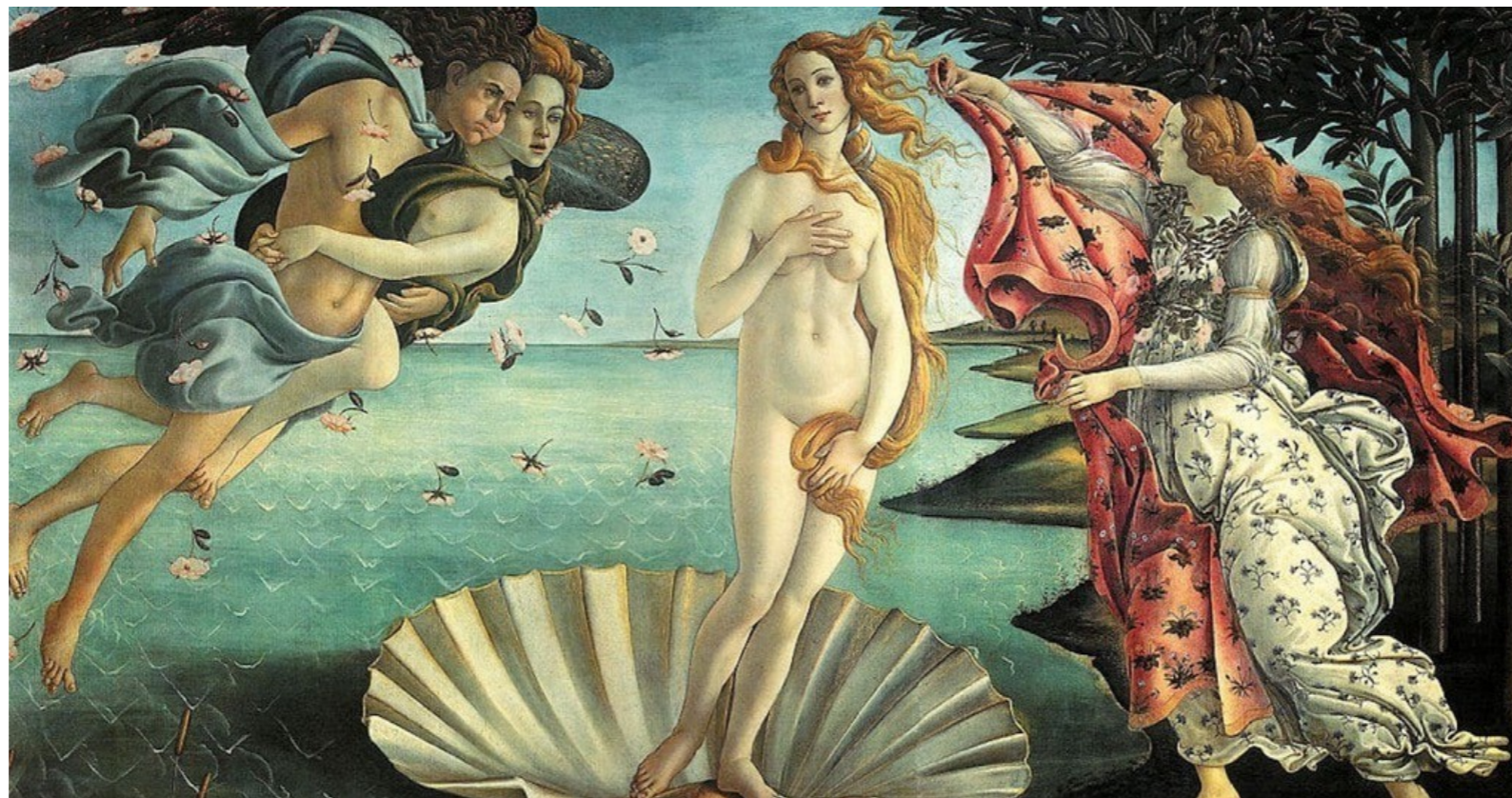
Renaixement

Les idees humanistes van ser aplicades pel Renaixement, un estil artístic que va portar aquestes idees al camp de l'art. Va sorgir a Itàlia al segle xv (Quattrocento), i es va estendre per la resta d'Europa al segle XVI (Cinquecento).

El nou estil es va diferenciar per una sèrie de **característiques**, després de **prendre com a model l'Antiguitat clàssica**. Així, l'art **es va inspirar en la natura**, de vegades recorrent a **mètodes matemàtics**, com els mòduls per calcular les **proporcions**; i la **perspectiva lineal** per representar la profunditat. **L'antropocentrisme** es va recuperar i l'ésser humà va ser el protagonista d'escultures i pintures. I **els artistes van millorar la seva consideració social** en ser recolzats per mecenes, rics personatges com a reis, papes o nobles que van costejar les seves obres.

Al **Quattrocento**, el bressol del nou estil va ser la ciutat de **Florència**. Els arquitectes principals van ser Filippo Brunelleschi, autor de la cúpula de la catedral de Florència i del Palau Pitti, i León B. Alberti. En escultura van destacar Ghiberti i Donatello; i en pintura, Masaccio i Botticelli.

Al **Cinquecento** el centre artístic es va traslladar a **Roma**, on els papes van impulsar un gran nombre de construccions. La més destacada va ser la basílica de Sant Pere del Vaticà, dissenyada per Bramante i continuada per Miquel Àngel, que va realitzar la cúpula. En la pintura van destacar Da Vinci, Miquel Àngel i Rafael.

romànic

gòtic

renaixement

característiques	ROMÀNIC i GÒTIC	RENAIXEMENT
Temàtica	religiosa (teocentrisme)	mitologia grecoromana, religiosa, retrats (antropocentrisme), emocions
Funció	didàctica i decorativa	decorativa
Aspecte	poc naturalisme i no realisme	naturalisme i realisme. Estudis de l'anatomia humana
Sensacions	Hieratisme i rigidesa. Absència d'emocions	Moviment i expressivitat democions
Perspectiva	Figures planes	Profunditat

Sandro Botticelli
***La primavera*, 1478**

Sandro Botticelli
Venus y Marte 1483

Leonardo Da Vinci

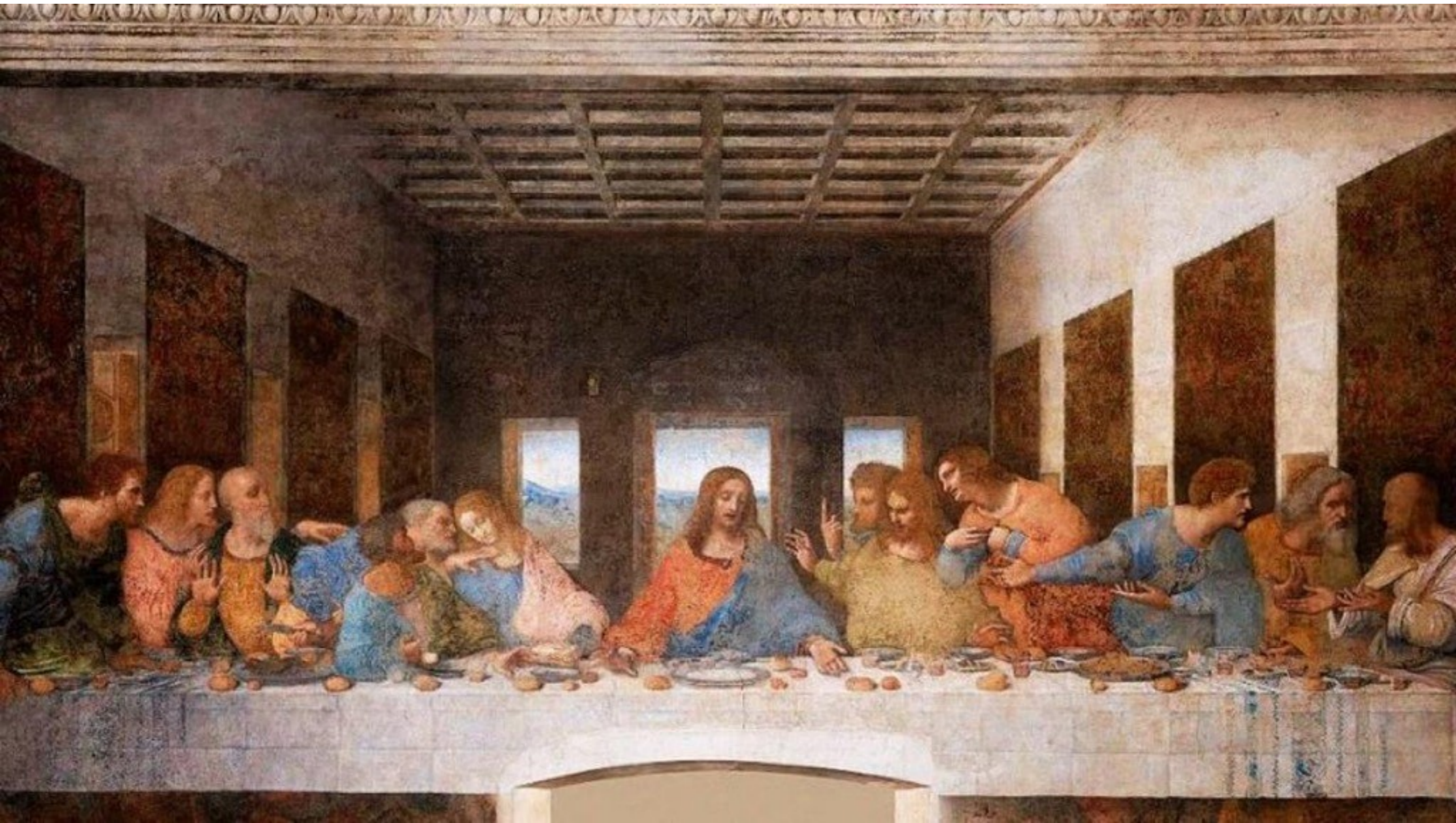
Dama con armiño, 1491

La Mona Lisa, 1519

Leonardo Da Vinci

La última cena, 1498

Leonardo Da Vinci

Santa Ana, la Virgen y el niño, 1503

La virgen de la rocas, s.XV

Rafael Sanzio

Querubines, s.XVI

Rafael Sanzio

La escuela de Atenas, 1511

Rafael Sanzio

El Parnaso, 1511

Sofonisba Anguissola

Sofonisba Anguissola

Isabel de Valois, 1565

Felipe II, 1565

Tiziano

Venus de Urbino (1538)

Tiziano

Dánae recibiendo la lluvia de oro (1553)

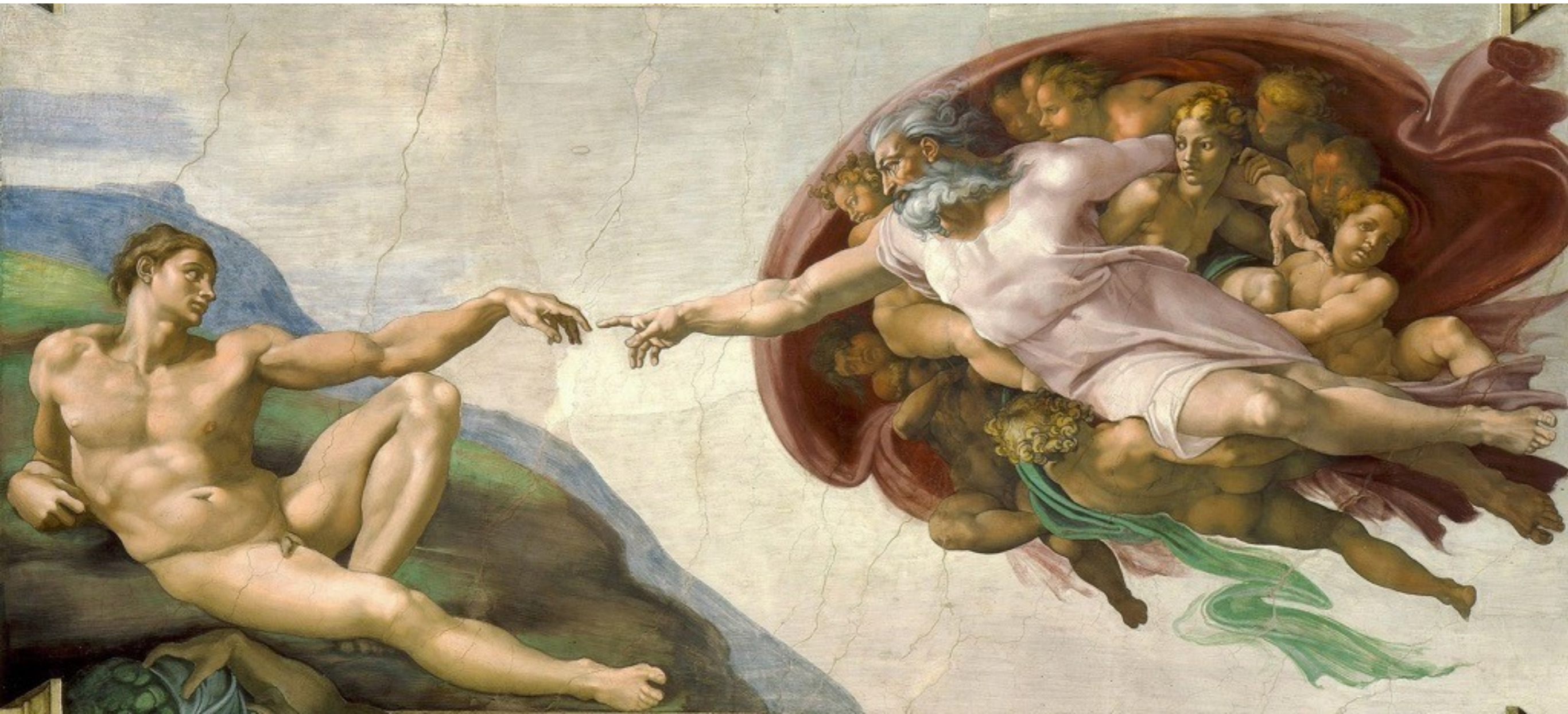
Tiziano

Amor sagrado y amor profano, 1515

Miguel Ángel

La creación de Adán, 1511

Miguel Ángel

La expulsión del Paraíso, 1511

Miguel Ángel

La piedad, 1499

Miguel Ángel

El David, 1504

Preguntes de síntesi

1. Què és l'Humanisme?
2. Què va prendre com a model l'Humanisme?
3. Com es van difondre les idees humanistes per Europa?
4. Defineix Reforma i Contrarreforma.
5. Quins abusos de l'Església es consideren causa de la Reforma?
6. Quin personatge històric va iniciar les reformes religioses i amb quin document?
7. A partir de la Reforma, en quines branques es va dividir la cristiandat?
8. Com es coneixen als dos segles en què es va desenvolupar l'art renaixentista?
9. Per què l'art de l'humanisme es coneix com a renaixement?
10. Quines són les característiques de l'art renaixentista?
11. Esmenta les temàtiques de la pintura renaixentista a través d'obres d'art que serveixin com a exemple de cadascuna

Barroc

El Barroc va sorgir al **segle XVII** a la **Roma** dels papes. Va ser un estil caracteritzat per la novetat; el moviment; els contrastos; el gust per allò sorprenent i teatral; i el desig de provocar emoció.

Els **clients principals** de l'art van ser **l'Església catòlica**, que el va fer servir per fer propaganda de la seva doctrina enfront del protestantisme; **els monarques absolutistes**, que el van fer servir per manifestar el seu poder; i la **burguesia enriquida**, que mostrava així el seu èxit econòmic. Es a dir, va ser un art al servei del poder.

L'escultura i la pintura barroques van tenir en comú **caràcters generals**: com el naturalisme, l'expressivitat, el moviment, els contrastos de llums i ombres i les composicions complexes.

En tots dos casos, els **temes principals** van ser religiosos, mitològics, de la vida quotidiana (costumbrisme), i els retrats.

A la pintura, van destacar **Artemisia** a Itàlia (Judith decapitando a Holofermes); **Rembrandt** a Holanda (Conversió de Sant Pau); **Rubens** a Flandes (Les tres gràcies); i **Velázquez** a Espanya (Las Meninas, La rendició de Breda).

Artemisia

Judith decapitando a Holofernes

Artemisia

Susana y los viejos

Caravaggio

La incredulidad de Santo Tomás

Caravaggio

Judit y Holofernes (1599).

Caravaggio

La crucifixión de San Pedro

Rembrandt

Lección de anatomía

Rubens
Las tres gracias

Rubens

Diana y Calisto

Rubens

El Desembarco de María de
Médici en Marsella, de

Diego Velazquez

Las meninas

Diego Velazquez. *Vieja friendo huevos*

Diego Velazquez

La Venus del espejo

Diego Velazquez. *La rendición de Breda*

Louis michel van loo

La familia de Felipe V

Bernini Santa Teresa

Bernini

El rapto de Proserpina

Preguntes de síntesi

1. On i quan va sorgir el Barroc?
2. Quines són les principals característiques del Barroc? Poseu exemples a través d'obres d'art
3. Qui van ser els principals clients de l'art barroco i per què el van fer servir?